

**Теңге бағамының динамикасы мен қаржы нарығындағы соңғы үрдістер туралы
Ұлттық Банк Төрағасының орынбасары Әлия Молдабекованың
негізгі тезистері**

Қыркүйекте сыртқы нарықтардың динамикасына әсер еткен елеулі оқиғалар туралы

Қыркүйек айында АҚШ ФРЖ-ның және әлемнің басқа да жетекші орталық банктерінің ақша-кредит саясатын күшейтуді жалғастыруы, РФ мен Украина арасындағы геосаяси дағдарыстың күшеюі тәуекел-сентиментті күрт төмендетіп, тәуекелді активтер тым құбылып кетті.

АҚШ-тағы инфляция бойынша ай сайынғы статистика көрсеткендей, баға өсімі талдаушылардың болжамынан асып түсті және 8,1% консенсус жағдайында 8,3% құрады. Осының өзі ғаламдық инвесторлардың АҚШ ФРЖ-ның ставканы агрессивті түрде одан әрі көтеретіні туралы пікірін нығайтты.

Шынында да, айдың екінші жартысында АҚШ реттеушісі негізгі мөлшерлемені қатарынан үшінші рет 75 базистік тармаққа көтеру туралы шешім қабылдады, бұл ретте Джером Пауэлл шектеулі ақша-кредит саясаты ұзақ уақыт қажет болатынын ескертті. Онжылдықта алғаш рет АҚШ-тың 10 жылдық қазынашылық облигацияларының кірістілігі 4%-дан жоғары өсуіне және АҚШ ФРЖ-ның қатаң риторикасы АҚШ долларының одан әрі жаһандық нығаюына ықпал етті. Бір айда DXY индексі бір айда 20 жылдық ең жоғары көрсеткішті жаңартып, 112,1 тармаққа дейін 3%-ға өсті.

Сонымен қатар, АҚШ долларының үстемдігі жергілікті жерлерде әлсіздікті күшейтті. Мәселен, жаңа фискалдық саясат инфляция мен мемлекеттік қарыздың өсуіне әкеліп соқтырады деген қауіп аясында британдық фунт айды 4%-ға әлсіреп аяқтап, тарихи ең төмен көрсеткішке дейін құлдырады, Жапон иенасы Орталық банк аса жеңіл ақша-кредит саясатын сақтауынан, 4,1%-ға әлсіреді. Ұлттық валюталардың шамадан тыс ауытқуын болдырмау үшін Жапония Банкі шетел валютасын сату нысанында валюталық интервенциялар, Англия Банкі мемлекеттік облигацияларды сатып алу нысанында борыштық нарықта интервенциялар жүргізді.

Теріс тәуекел-сентимент акциялар нарығында да сатылымды туындатты, MSCI World индексі 9,5%-ға төмендеді, бұл – 2020 жылдың наурызынан бергі ең жоғары құлдырау.

Қыркүйекте мұнай нарығында баға төмен белгілене берді, баға 8,8% төмендеп, бір баррель үшін 88 АҚШ долларына жетті. Осылайша, екі жылдан астам уақыт ішінде мұнайдың бірінші тоқсандық құлдырауы тіркелді. Әлем экономикасының өсуінің баяулауына қатысты алаңдаушылық мұнайды өндіру мен ұсынуын қысқарту перспективаларынан басым болды. Қазан айының басында баға белгілеу ОПЕК альянсының 2022 жылғы қарашадан бастап мұнай өндірісін тәулігіне 2 млн баррельге қысқарту туралы күтпеген шешімінен қолдау тапты.

Теңге бағамына ықпал етуші негізгі факторлар мен валюта нарығындағы жағдай туралы

Қыркүйекте теңге бағамы 0,9%-ға әлсіреп, 1 АҚШ доллары 476,53 теңгеге жетті. Бір ай бойы ұлттық валюта бірқатар қолайсыз сыртқы факторлардың қысымына ұшырады. Бірінші кезекте, нарық қатысушыларының сентиментіне әсер еткен геосаяси қақтығыстардың өрши түскенін атап өтуге болды. Сонымен қатар, бұрын атап айтқандай, қыркүйек айы бойы әлемдегі монетарлық жағдайлар күшейе түсіп, мұнай бағасы төмендеді.

Теріс факторлардың әсеріне қарамастан, валюта нарығы теңгерімді болды. Ұлттық Банк интервенцияларды жүзеге асырған жоқ. Теңге-доллар жұбы бойынша биржалық саудасаттық көлемі тамызбен салыстырғанда біршама қысқарды.

Квазимемлекеттік сектордың сатылымдары валюта нарығына қолдау көрсетті. ЕДБ арқылы валюта нарығында сатылған кіріс көлемі 583,5 млн долларды құрады. Қыркүйекте Ұлттық қордан республикалық бюджетке трансферттерді қамтамасыз ету үшін валютаны сату 85,1 млн АҚШ долларын құрады.

Алтын-валюта резервтерінің динамикасы туралы

Алдын ала деректер бойынша, алтын-валюта активтерінің көлемі бір айда 90 млн АҚШ долларына ұлғайып, айдың соңындағы жағдай бойынша 32,8 млрд доллар болды. Жағымды

факторлардың ішінде ЕДБ қаражатының Ұлттық Банктегі валюталық шоттарға әкелінуі, ал жағымсыз факторлардың арасында мемлекеттік борышты төлеу мен алтын бағасының төмендеуі негізгі рөлді атқарды.

Қыркүйек айында алтын бағасы барынша құбылмалы болды, айдың қорытындысы бойынша «алтын» бағасын белгілеу 1712 доллардан/унциядан 1673 долларға/унцияға дейін немесе 2,3%-ға төмендеді. Қыркүйектің соңғы күндерінде алтынның өз позициясына ішінара «оралғанына» қарамастан, бір ай ішінде баға белгілеу 1618 долларға/унцияға дейін төмендеп, 2020 жылғы сәуірден бергі екі жылдық ең төменгі көрсеткішті жаңартты.

Қымбат металл бағасының төмендеуі көптеген орталық банктердің ақша-кредит саясатын күшейтуіне, сондай-ақ АҚШ долларының жаһандық нығаюына байланысты. Жоғарыда айтып өткенімдей, негізгі валюталар қоржынына қатысты доллар индексі қыркүйекте 20 жылдық ең жоғары көрсеткішке жетті.

Қыркүйекте Ұлттық қордағы валюталық активтердің көлеміне әсер еткен факторлар туралы

Алдын ала деректерге сәйкес, қыркүйектің қорытындысы бойынша, Ұлттық қордағы валюталық активтердің көлемі 51,6 млрд АҚШ долларын құрады.

Өткен айда Ұлттық қордан республикалық бюджетке трансферт түрінде 305 млрд теңге бөлінді. Трансферттерді бөлу, негізінен, қордың теңгедегі шотындағы қалдық есебінен, сондай-ақ, бұрын атап өтілгендей, 85 млн АҚШ доллары шетел валютасында немесе теңге баламасында шамамен 41 млрд конвертация есебінен іске асырылды.

Дамыған елдердегі Орталық банктердің АКС күшейту жөніндегі риторикасы аясында облигациялар мен акция нарықтары құлдырай бастады. Соның әсерінен дамыған елдерде облигациялар портфелінің кірістілігі қыркүйекте (-)4,02%, акциялар портфелінің кірістілігі (-)9,26% болды. Бұл ретте Ұлттық қордың ұзақ мерзімді кірістілігі құрылғаннан бастап жылдық мәнде 2,81%-ды құрайды.

Қаржы нарығындағы ахуалды одан әрі дамытудың перспективалары туралы

Өткен ай қаржы нарығы үшін жаңа деректер ұсынды. Атап айтқанда, АҚШ ФРЖ-ның жаңа нүктелік диаграммасы (Dot Plot) жыл соңындағы мөлшерлеме бойынша болжамның алдыңғы болжамға қарағанда 3,25-3,5% (маусым кестесінен) 4,25-4,5%-ға дейін көтерілгенін көрсетті. Осылайша, жыл соңына дейін ставкаларды тағы 1,25 п.т. көтеру болжанып отыр. Мамыр айын қоспағанда, биыл DXY индексі ай сайын нығайып отырғанын ескерсек, кейбір талдаушылар АҚШ долларын жаһандық нығайту – АҚШ ФРЖ қатаң ақша-кредит саясатын белсенді жалғастырғанға дейін тоқтамайды деп болжайды.

Сонымен қатар, Жапония Банкі мен Англия Банкінің ақша-кредит саясатының дәстүрден тыс құралдарына жүгінетін валюталық және борыштық нарықтарға араласуына қатысты инвесторлардың алаңдаушылығын атап өту қажет, бұл қаржы нарығындағы тұрақсыздық белгілерін көрсетеді. Сондықтан АҚШ ФРЖ мөлшерлемелерін одан әрі агрессивті күшейту дамушы нарықтар үшін де, экономикасы дамыған елдер үшін де және барлық әлемдік нарықтар үшін де елеулі тәуекел факторы болып қалады.

Қазан айының басында мұнай нарығы үшін жаңа деректер – 2022 жылғы қараша-желтоқсан айларында күніне 2 млн баррельге мұнай өндіру квотасының күтпеген жерден төмендеуі айтылды. Алайда Goldman Sachs есептеулері бойынша нақты қысқару (кейбір ОПЕК + елдері өндірісінің бұрын белгіленген квоталардан артта қалуына байланысты) күніне 1,2 млн баррельге жуық болғанына қарамастан, альянстың бұл келісімі мұнай нарығы үшін елеулі. Осыған байланысты, кейбір сарапшылар алдағы тоқсанда барреліне 100 доллардан жоғары баға белгілеуді күтеді. Алайда, экономиканың әлемдік өсу келешегінің нашарлауына қатысты күтулер қара алтын нарығындағы құбылмалы фактор болып қала береді.